

Täysistunto

Maanantai 27.2.2023 klo 14.00—21.09

11. Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 207/2022 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 26/2022 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Avaan keskustelun. Edustaja Lehto, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.31 **Rami Lehto ps:** Arvoisa puhemies! Uudistuksen myötä kuntien tehtävät kasvaisivat ja valtion tehtävät työvoimapalvelujen järjestämisessä vähenisivät huomattavasti. Uudistukseen liittyviä riskejä arvioitiin osana esityksen valmistelua, ja nyt myös valiokuntakäsittelyssä nämä riskit tulivat selvästi esille. Huomiota on kiinnitetty rahoitusmalliin valittuihin painoarvoihin ja siihen, että valitulla jakoperusteella ei päästä riittävän lähelle tarveperusteista rahoitusta eikä rahoitusmalli ole pitkällä tähtäimellä kaikille alueille toimiva. Kunnille siirrettävien tehtävien osalta laskennalliseen valtionosuusrahoitukseen siirryttäisiin kahden vuoden siirtymäajalla. Tämä koetaan liian lyhyeksi kuntatalouden tasapainon näkökulmasta, ja valtionosuusrahoituksen siirtymäajan pituutta pitäisikin pidentää. Huoli on noussut myös kunnille siirtyvien tehtävien osalta muista kuin henkilöstökulujen kattamiseen liittyvistä kulueristä. Muutoksessa pitäisi huomioida siirtyvän toiminnan kokonaiskustannukset täysimääräisesti.

Esityksessä kunnan vastuu rahoituksesta laajenee koskemaan työmarkkinatuen lisäksi peruspäivärahaa ja ansiopäivärahan perusosaa. Kuntien lisääntyvä rahoitusvastuu työttömyysetuuksista kompensoidaan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta, mutta kompensaation jäädyttäminen vuoden 2023 tasoon johtaa siihen, että muuttovoittokuntien kasvava työvoima jää ajan myötä alikompensoituksi ja rahoitusmalli siirtää merkittävästi suhdanneriskiä valtiontaloudesta kuntatalouteen. Suhdannetilanteen heikentyessä kunnan maksamat työttömyysturvakustannukset ja kunnan mahdollisuus vaikuttaa työttömyystilanteeseen eivät ole tasapainossa.

Lisäksi esityksessä työttömyysetuuden rahoitusvastuuta koskevassa ratkaisussa kunnille muodostuu merkittävästi nykyistä enemmän rahoitusvastuuta maahanmuuttajille maksettavasta työmarkkinatuesta. Kuulemisissa on painokkaasti tuotu esiin, että kompensatioaika on eri selvityksiin perustuen maahanmuuttajien keskimääräiseen työllistymiseen kuluvan ajan suhteen aivan riittämätön. Huomiota pitäisi kiinnittää myös siihen, että osa pitkään työttömänä olleista tarvitsee työllistymisensä tueksi ensisijaisesti sosiaali- ja ter-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 176/2022 vp

veydenhuollon hyvinvointialueen palveluita. Hyvinvointialueille ei kuitenkaan ole asetettu taloudellisia eikä lainsäädännöllisiä kannustimia hoitaa työttömien sosiaali- ja terveyspalveluja siten, että tämä kohderyhmä pääsisi paremmin kohti työmarkkinoita tai siirtyisi oikealle etuudelle. Terveyden perusteella muodostuvat työttömyysturvan kustannukset jäävätkin yksin kuntien vastuulle.

Aktiivimalli 2 taas rajaa palvelun järjestämistapaa liikaa ja kaventaa kuntien vapautta löytää uusia tapoja järjestää nykyistä vaikuttavampaa työllisyyspalvelua, eivätkä valtion tehtäviin määrittämät henkilöstövoimavarat riitä palvelumallin toimeenpanoon ilman merkittävää henkilöstövoimavarojen lisäystä valtiolta tai asiakaspalvelumallin lainsäädännön keventämistä. Kuntavetoisen hajautetun mallin lisäksi ei kyetä esittämään vakuuttavaa tietopohjaa, vaan se perustuu pitkälti oletusarvoihin. Näyttöä kuntakokeilujen tosiasiallisista työllisyysvaikutuksista ei ole maltettu odottaa, vaan ryhdyttiin suin päin valmistelemaan mittavan järjestämisvastuun siirron toteuttamista. Tätä pitää ihmetellä. Työllisyyspalvelujen uudistamisen olisi pitänyt käynnistyä huolellisella analyysillä työmarkkinoiden kehityssuunnista ja palvelujärjestelmän kehittämistarpeista. Suurena huolena totean myös, että yleiskatteisena valtionosuutena tapahtuva rahanjako ei takaa sitä, että kunta ohjaa saamistaan varoista riittävästi TE-palvelujen järjestämiseen. Tämä taas voi johtaa palveluiden eriarvoistumiseen erilaisissa taloudellisissa tilanteissa olevissa kunnissa.

Arvoisa puhemies! Esitykseen sisältyy merkittäviä puutteita, ja se johtaa alueellisen tasa-arvon heikkenemiseen. Edellä olevan perusteella esitän, että perussuomalaisen vastalauseen mukaisesti lakiehdotukset hylätään ja että hyväksytään kaksi lausumaehdotusta, jotka kuuluvat seuraavasti:

”1. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee osana työvoimapalveluiden uudistusta pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin Tanskan kokemukset huomioiden muutokset, joilla työvoimapalveluille annetaan palveluiden tuotantoon riittävä harkintavalta palveluiden työllisyysvaikutusten maksimoimiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää työvoimapalveluiden taloudelliset resurssit pohjoismaiselle tasolle.”

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäkynen, Jukka, olkaa hyvä.

20.36 Jukka Mäkynen ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Nyt toisessa käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Tässä esityksessä julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirretään työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille. Nykyiset työ- ja elinkeinotoimistot siis lakkautetaan, ja valtiolla tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyisi liikkeen luovutuksella kuntiin tai kuntayhtymiin.

Perussuomalaiset kuitenkin katsovat, ettei tällä esityksellä ole edellytyksiä päästä haluttuihin tavoitteisiin. Esityksen mukaisen kuntavetoisen hajautetun mallin tueksi ei kyetä esittämään vakuuttavaa tietopohjaa, koska kuntakokeilujen tuloksia ei haluttu odottaa, ja siten lähdettiin hätiköiden valmistelemaan mittavan järjestämisvastuun siirron toteuttamista.

Työllisyyspalvelujen uudistamisen olisi pitänyt käynnistyä huolellisella analyysillä työmarkkinoiden kehityssuunnista ja palvelujärjestelmän kehittämistarpeista. Tämän vuoksi perussuomalaisen valiokuntaryhmä on jättänyt vastalauseen mukaisen hylkäsesityksen ja lausumaehdotuksen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 176/2022 vp

Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että malli on valmisteltava uudestaan siten, että mallissa huomioidaan kuntakokeilujen tulokset sekä rahoitusmallissa huomioidaan työmarkkinatilanteen erot maan eri osissa, maahanmuuttajien työllistämiseen kuluva aika sekä pitkäaikaistyöttömyydestä johtuva suurempi palvelun tarve. Ja malliin tulee sisällyttää hyvinvointialueille kannustin tuottaa monialaista yhteispalvelua yhdessä työvoimapalveluiden kanssa, ja samanaikaisesti pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin on tehtävä muutokset, jotka mahdollistavat työvoimapalveluille nykyistä suuremman harkintavallan, jotta kaikille työttömille kaavamaisesti tuotettavien identtisten palveluiden sijasta rajallisia resursseja voidaan kohdentaa siten, että käytetyillä resursseilla saadaan aikaan mahdollisimman suuri työllistämisaikutus.

Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Lehdon vastalauseen mukaista hylkäysesitystä ja lausumaehdotuksia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

20.39 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen siirto kunnille on hallituksen yksi suurimpia uudistuksia. Sitä on valmisteltu melko pitkään, mutta on todettava, että meitä on täällä kuitenkin tässä vaiheessa asiaa käsittelemässä viisi perussuomalaista kansanedustajaa ja koko hallitusrintama loistaa poissaolollaan.

Arvoisa puhemies! Tämä uudistus perustuu pitkälti kuntakokeiluihin, joita on tehty monilla alueilla usean vuoden ajan. Kuitenkin noiden kokeilujen perusteella ei ole tehty riittäviä selvityksiä niiden tuloksista ja vaikutuksesta erilaisilla alueilla ja esimerkiksi vaikutuksista työllisyyteen, jonka pitäisi olla se kaikkein tärkein asia. Tämä uudistus on viety siten heikon valmistelun kautta eteenpäin, ja siinä on monia puutteita.

Ongelmia tuottaa tuolla kentällä tämä 20 000 työllisen määräedellytys siltä alueelta, jossa tämä uudistus toteutetaan. Esimerkiksi Keski-Suomessa se johtaa hyvin käsittämättömään aluejakoon, jolle ei ole mitään loogista pohjaa, ja sitten se irrottaa tosiasiaa kuitenkin kunnista nämä palvelut, vaikka tavoite on nimenomaan kunnallistaa ne. Kun kunnat joutuvat, ehkä 10—15 kuntaa, tekemään yhteistyötä uudistuksen toteuttamiseksi, niin ei siinä kunnalla ole enää mitään käytännön valtaa näihin asioihin. Tätä ongelmaa kärjistää vielä se, että tämän vuoden alusta hyvinvointialueet aloittivat ja kunnilta siirtyivät sosiaali- ja terveyspalvelut pois, jotka olisivat tässä työllisyyden — ainakin ongelmallisen työllisyyden — parantamisessa erittäin keskeisiä toimijoita. Näin ollen syntyy tällainen ikään kuin juopa, railo tähän kuntien hyvinvointialueiden ja työllisyyspalvelujen kokonaisuuteen.

Tämä hallituksen esityksen piirtämä 50—50-jako vaikuttavuudessa — eli 50 prosenttia otetaan väestöpohjasta huomioon — johtaa siihen, että Itä-, Pohjois- ja Keski-Suomi häviävät ja esimerkiksi Uusimaa voittaa kohtuuttomasti, vaikka täällä työmarkkinat toimivat parhaiten ja täällä on vauraimmat alueet, vauraimmat yritykset ja parhaat mahdollisuudet työpaikan saantiin, eli siellä, missä ne ovat vaikeampia, siellä kärsitään.

Arvoisa puhemies! Taidan tulla pöytätyöhön, kun kello käy. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa puhemies! Tällä uudistuksella siirretään merkittävä määrä viranhaltijoita valtion TE- ja ely-keskuksista niin sanotusti kuntiin eli siihen isäntäkuntaan lähinnä, joka hoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 176/2022 vp

taa alueella nämä palvelut, ja tämä on merkittävä muutos. No, se on luonnollista, että näin tapahtuu, jos on tällainen uudistus, ja kun se nyt toteutetaan. Hallitus on laskenut tämän uudistuksen työllistäväksi vaikutukseksi muistaakseni 7 000—10 000. Saapi nähdä. No, emme sitä koskaan näe, koska ei tällaisten uudistusten todellista vaikutusta lopulta koskaan pystytä selvittämään. Mutta tähän liittyy valtava byrokratia, ja vaarana on, että käy niin kuin tuolla hyvinvointialuepuolella, kun hyvin palkattujen viranhaltijoiden määrä kasvaa mutta toiminta itse asiassa ei juurikaan tehostu, vaan saattaa monessa mielessä heikentyä, kun esimerkiksi ely-keskusalueelta tai maakunnan suuruisilta alueilta palvelut hajautetaan.

Eli tämä uudistus on kyllä ongelmallinen monessa mielessä, enkä ollenkaan ole varma, että tämä on viisas toteuttaa tässä muodossa, vaan päinvastoin nyt olisi aika miettiä, että otetaan hyvinvointialueuudistus ja kuntien taloudellinen ja toiminnallinen kyky hoitaa näitä asioita ja sitten se valtion rahoitus, joka tähän liittyy sekä itse kuntien valtionosuuksien kautta että näiden etuuksien rahoituksen kautta, ja selvitettäisiin perusteellisesti. Tässä saattaa käydä niin, että kunnat saavat laskun ilman lisääntyvää todellista päätösvaltaa.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.